

2024–2025

36 725X

**Wijziging van de begrotingsstaat van het
Ministerie van Defensie (X) voor het jaar
2025 (wijziging samenhangende met de
Voorjaarsnota)**

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Artikel 1

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij de wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2025 wijzigingen aan te brengen in de departementale begrotingsstaat van het ministerie van Defensie (X).

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Defensie,
R.P. Brekelmans

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende eerste suppletoire begroting bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de ontwerpbegroting 2025 van hoofdstuk X van de begroting van het Rijk.

In deze eerste suppletoire begroting van het ministerie van Defensie zijn de besluiten van het kabinet uit de Voorjaarsnota verwerkt. Deze suppletoire wet dient dan ook in samenhang te worden gezien met de Voorjaarsnota. Als gevolg hiervan wordt de Defensiebegroting 2025 met € 3,0 miljard naar boven bijgesteld tot € 26,1 miljard. Dit is de optselsom van de verhoging op de begrotingen X (€ 2,2 miljard) en K (€ 0,8 miljard) tezamen. In deze wijziging van begrotingsstaat wordt specifiek ingegaan op de mutaties in hoofdstuk X van de Defensiebegroting.

In paragraaf 2.1 wordt de cijfermatige aansluiting ten opzichte van de ontwerpbegroting uiteengezet. Vervolgens worden in paragraaf 2.2 de belangrijkste begrotingswijzigingen op deze begroting van het ministerie van Defensie vermeld met een overzicht uitgavenmutaties, en in paragraaf 2.3 wordt een overzicht ontvangstenmutaties toegelicht. Afsluitend is in paragraaf 2.4 per artikel een tabel opgenomen met daarin de budgettaire gevolgen van beleid en de uitgaven- en ontvangstenmutaties. In aansluiting op de ontwerpbegrotingen en de Voorjaarsnota worden vanaf 2025 ook de mutaties voor het jaar t+5 opgenomen in de tabel budgettaire gevolgen van beleid van de 1ste suppletoire begroting. Dit betreft de extrapolatie van de begroting – het toevoegen van het jaar t+5 – en vervolgens de mutaties tot en met t+5 die tijdens de Voorjaarsbesluitvorming zijn verwerkt. Per artikel worden de mutaties groter dan of gelijk aan onderstaande staffel op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 < 1000	5	10
=> 1000	10	20

De toelichtingen op de uitgaven gelden ook voor de verplichtingen. Alleen indien sprake is van een groot verschil van de verplichtingenmutaties ten opzichte van de uitgavenmutaties wordt dit verschil apart toegelicht. Deze verschillen ontstaan bijvoorbeeld doordat verplichtingen zijn aangegaan die niet tot een uitgavenmutatie leiden of door regelingen waarvoor de verplichtingen dit jaar worden aangegaan terwijl de uitgaven pas volgend jaar (of in de jaren daarna) plaatsvinden.

2 Het beleid

2.1 Voorstel van wet

Met het onderhavige wetsvoorstel wordt voorgesteld de uitgavenbegroting 2025 van het ministerie van Defensie (X) ten opzichte van de vastgestelde begroting met een bedrag van € 2,2 miljard te verhogen. Voor het begrotingsbedrag van de ontvangsten 2025 wordt voorgesteld dit met € 51,6 miljoen te verhogen. De cijfermatige aansluiting ten opzichte van de vastgestelde begroting 2025 is als volgt:

Uitgaven (in duizend euro)

Stand vastgestelde begroting 2025	€ 12.994.137
Wijzigingen 1 ^e suppletoire begroting 2025	€ 2.161.244
Stand begroting Defensie (X) in de voorjaarsnota 2025	€ 15.155,381

Ontvangsten (in duizend euro)

Stand vastgestelde begroting 2025	€ 245.411
Wijzigingen 1 ^e suppletoire begroting 2025	€ 51.602
Stand begroting Defensie (X) in de voorjaarsnota 2025	€ 297.013

2.2 Uitgavenmutaties

Toelichting overzicht uitgavenmutaties

Overzicht belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2025 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)							
	Artikelnummer	Uitgaven 2025	Uitgaven 2026	Uitgaven 2027	Uitgaven 2028	Uitgaven 2029	Uitgaven 2030
Vastgestelde begroting 2025		12.994.137					
Belangrijkste suppletoire mutaties							
1) Steun Oekraïne		1.990.000	138.000	1.000.000			
2) Compensatie voorraad Oekraïne		– 250.000					
3) Overige mutaties Oekraïne		– 164.015					
4) Extrapolatie							11.177.811
5) Eindejaarsmarge		36.122					
6) Eindejaarsmarge HGIS		18.159					
7) Kasschuiven NFE, DOO, ATM		– 13.777	– 24.310	– 4.234	18.321	16.000	8.000
8) Overboekingen met andere ministeries		54.031	59.826	93.790	145.367	178.532	214.846
9) Loonbijstelling		413.823	424.726	442.570	449.083	455.072	458.223
10) Prijsbijstelling		54.051	53.730	56.024	56.499	55.034	55.657
11) Grensbewaking		14.266	27.917	33.563	67.497	82.623	85.777
12) Overige mutaties		8.584	– 23.648	– 29.270	– 61.971	– 77.089	54.789
Stand 1e suppletoire begroting 2025		15.155.381					

Toelichting overzicht uitgavenmutaties

Steun Oekraïne

Om de militaire steun aan Oekraïne onverminderd voort te zetten zijn additionele middelen toegekend. Van deze middelen is € 2,0 miljard geplaatst in 2025, om vanwege de militaire en geopolitieke ontwikkelingen een versnelling van de steun te bewerkstelligen. Daarnaast is € 0,1 miljard in 2026 en € 1,0 miljard in 2027 geplaatst. Voor 2025 en 2026 is er € 10,0 miljoen overgeheveld naar BZ. Op een later moment zullen deze middelen conform de Comptabiliteitswet (3.1) onderbouwd worden. In 2025 vinden ook diverse andere mutaties plaats met betrekking tot de steun aan Oekraïne.

Compensatie voorraad Oekraïne

Ter compensatie van geleverd materieel uit eigen voorraad aan Oekraïne is € 250,0 miljoen overgeheveld naar het DMF. Door deze compensatie kan het geleverde materieel worden vervangen.

Overige mutaties Oekraïne

€ 117,0 miljoen aan kasuitgaven is vervallen vanwege niet gerealiseerde ontvangsten in 2024. Deze ontvangsten van een partnerland waren verbonden aan een levering die niet meer plaats zal vinden. De benodigde kas- en verplichtingenruimte die aan de levering waren gekoppeld vervallen daarmee ook. Daarnaast is € 47,0 miljoen aan uitgaven voor Oekraïne eerder dan geraamd gerealiseerd in 2024. Dit bedrag komt in mindering op het 2025 budget.

Extrapolatie

Met de extrapolatie wordt de begrotingsstand in het extrapolatiejaar (t+ 5 jaar) toegevoegd aan de begroting van Defensie.

Eindejaarsmarge

Dit betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge 2024 van € 36,1 miljoen euro.

Eindejaarsmarge HGIS

Dit betreft de toevoeging van de eindejaarsmarge 2024 van € 18,2 miljoen euro.

Kasschuiven NFE, DOO, ATM

Dit betreft het saldo van verschillende kasschuiven verspreid over meerdere jaren om meer aansluiting te krijgen bij een realistische kasreeks. De onderwerpen betreffen Nationaal Fonds Ereschuld (NFE), Defensie Open op Orde (DOO) en Air Traffic Management (ATM).

Overboekingen met andere ministeries

Per saldo stijgt de begroting van Defensie als gevolg van de interdepartementale budgetoverhevelingen met € 54,0 miljoen. Dit betreft met name opdrachten vanuit andere ministeries waarvoor Defensie budget ontvangt.

Loonbijstelling

De loonbijstelling van € 413,8 miljoen is toegevoegd aan de defensiebegroting. De loonbijstelling is inmiddels uitgekeerd aan de betreffende Defensieonderdelen. Sinds dit jaar is er geen sprake meer van loon en- en prijsbestelling op basis van LPO maar slechts volume en prijsbijstelling op basis van groei BBP.

Prijsbijstelling

De prijsbijstelling van € 54,0 miljoen is toegevoegd aan de defensiebegroting. De prijsbijstelling is inmiddels uitgekeerd aan de betreffende Defensieonderdelen. Sinds dit jaar is er geen sprake meer van loon en- en prijsbestelling op basis van LPO maar slechts volume en prijsbijstelling op basis van groei BBP.

Grensbewaking

Zoals genoemd in het Hoofdlijnenakkoord en het Regeerprogramma is het versterken van de grensbewaking één van de prioriteiten van het kabinet. Voor het intensiveren van de grensbewaking door de Koninklijke Marechaussee wordt extra geld beschikbaar gesteld. Het gaat in totaal om een oplopende reeks van € 45 miljoen in 2025 naar structureel € 151 miljoen vanaf 2029. Met de eerste suppletoire begroting wordt in 2025 € 14,3 miljoen van de Aanvullende Post van de Rijksbegroting naar de begroting van Defensie overgemaakt. Naar het Defensiematerieelbegrotingsfonds wordt € 30,7 miljoen overgeheveld.

Overige mutaties

Als gevolg van het saldo van de overige mutaties wordt de begroting van Defensie met € 8,6 miljoen naar boven bijgesteld.

2.3 Ontvangstenmutaties

Belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2025 (Eerste suppletoire begroting) (bedragen x € 1.000)							
	Artikelnummer	Ontvangst en 2025	Ontvangst en 2026	Ontvangst en 2027	Ontvangst en 2028	Ontvangst en 2029	Ontvangst en 2030
Vastgestelde begroting 2025		245.411					
Belangrijkste suppletoire mutaties							
1) Oekraïne		47.602					
5) Overige mutaties		4.000	4.000	4.000	4.000	4.000	4.000
Stand 1e suppletoire begroting 2025		297.013					

Toelichting overzicht ontvangstenmutaties

Steun Oekraïne

De ontvangsten zijn € 47,6 miljoen hoger, dit is het gevolg van de steun voor Oekraïne. Nederland schaft materieel aan met andere landen, die een deel van de lasten dragen. Deze ontvangsten zijn niet gerealiseerd in 2024 en schuiven door naar 2025.

Overige ontvangstenmutaties

Als gevolg van een bijstelling in de ontvangsten van de zorgverzekeraar SZVK zijn de ontvangsten met € 4,0 miljoen verhoogd.

2.4 Budgettaire gevolgen van beleid

Beleidsartikel 1 Inzet

Artikel 1 Inzet (bedragen x € 1.000)											
		Ontwerpb egroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amende menten en ISB (2)	Vastgestel de begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppletoir e begroting (4)	Stand le suppletoir e begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art .	Verpl ichtin gen	3.204.145	0	3.204.145	1.818.941	5.023.086	98.492	987.973	– 12.027	– 12.027	188.541
	Uitga ven	2.042.590	750.000	2.792.590	1.585.839	4.378.429	131.002	993.002	– 6.998	– 6.998	220.384
	Appa raats uitga ven	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Progr amm uitg aven	2.042.590	750.000	2.792.590	1.585.839	4.378.429	131.002	993.002	– 6.998	– 6.998	220.384
1.1	Progr amm uitg aven	2.042.590	750.000	2.792.590	1.585.839	4.378.429	131.002	993.002	– 6.998	– 6.998	220.384
	Opdra chten	2.042.590	750.000	2.792.590	1.585.839	4.378.429	131.002	993.002	– 6.998	– 6.998	220.384
	Crisis behee rsings operat ies	2.023.616	750.000	2.773.616	1.585.287	4.358.903	130.450	992.450	– 7.550	– 7.550	200.859
	Financ iering nation ale inzet krijgs macht	3.827	0	3.827	0	3.827	0	0	0	0	3.826
	Overi ge inzet	15.147	0	15.147	552	15.699	552	552	552	552	15.699
	Ontv angst en	104.116	0	104.116	47.602	151.718	0	0	0	0	2.332

In totaal is voor 2025 37 % juridisch verplicht en 63 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget is met € 1,8 miljard gestegen. De stijging is met name te verklaren door € 2,0 miljard additionele middelen in 2025 voor de militaire steun aan Oekraïne, onderdeel van de totale toegezegde additionele middelen voor Oekraïne. Van deze middelen is € 2,0 miljard geplaatst in 2025 om vanwege de militaire en geopolitieke ontwikkelingen

een versnelling van de steun te bewerkstelligen, € 0,1 miljard in 2026 en € 1,0 miljard zijn respectievelijk 2026 en 2027 geplaatst.

Daarnaast is € 211,4 miljoen aan niet benutte verplichtingenruimte uit 2024 overgeheveld naar 2025. Hier tegenover staat dat € 250,0 miljoen is overgeheveld naar het DMF, ter compensatie van geleverd materieel uit eigen voorraad. Door deze compensatie kan dit materieel worden vervangen. Daarnaast is er € 117,0 miljoen aan verplichtingenruimte vervallen, vanwege niet gerealiseerde ontvangsten in 2024. Deze ontvangsten van een partnerland waren verbonden aan een levering die niet meer plaats zal vinden. De benodigde kas- en verplichtingenruimte die aan de levering waren gekoppeld vervallen daarmee ook.

Het Budget Internationale Veiligheid (BIV) ontvangt € 16,9 miljoen aan HGIS eindejaarsmarge en jaarlijks wordt € 7,6 miljoen overgeheveld naar het ministerie van Buitenlandse Zaken tot en met 2029 voor de inzet van de Civiele Missie Poule (CMP), omdat dit departement beter geëquipeerd is voor het financieel beheer van de CMP. Een aantal technische mutaties leiden tot slot tot € 25,3 miljoen lagere verplichtingen.

Toelichting op de uitgaven Crisisbeheersingsoperaties

Het budget voor de Crisisbeheersingsoperaties stijgt met € 1,6 miljard. Dit is het gevolg van € 2,0 miljard additionele middelen in 2025 voor de militaire steun aan Oekraïne, onderdeel van de totale toegezegde additionele middelen voor Oekraïne. Hier tegenover staat dat € 250,0 miljoen is overgeheveld naar het DMF, ter compensatie van geleverd materieel uit eigen voorraad. Door deze compensatie kan dit materieel worden vervangen. Daarnaast is er € 117,0 miljoen aan kasuitgaven vervallen vanwege niet gerealiseerde ontvangsten in 2024. Tot slot is € 47,0 miljoen aan uitgaven voor Oekraïne eerder dan geraamd gerealiseerd, deze middelen zijn daarom verplaatst van 2025 naar 2024.

Het BIV ontvangt € 16,9 miljoen aan HGIS eindejaarsmarge en € 7,6 miljoen wordt overgeheveld naar het ministerie van Buitenlandse Zaken voor de inzet van de CMP, jaarlijks en lopende tot en met 2029.

Toelichting op de ontvangsten

De ontvangsten zijn € 47,6 miljoen hoger, dit is het gevolg van de steun voor Oekraïne. Nederland schaft materieel aan met andere landen, die een deel van de lasten dragen. Deze ontvangsten zijn niet gerealiseerd in 2024 en schuiven door naar 2025.

Beleidsartikel 2 Koninklijke Marine

Artikel 2 Koninklijke Marine (bedragen x € 1.000)

		Ontwerpbegroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppletoire begroting (4)	Stand le suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art .	Verplichtingen	1.138.756	0	1.138.756	80.968	1.219.724	70.361	78.217	79.348	72.154	1.289.385
	Uitgaven	1.180.461	0	1.180.461	111.404	1.291.865	82.429	83.853	83.871	84.283	1.295.346
	Apparaatsuitgaven	1.096.079	0	1.096.079	90.417	1.186.496	74.579	76.001	76.006	76.417	1.207.196
2.2	Apparaatsuitgaven	1.096.079	0	1.096.079	90.417	1.186.496	74.579	76.001	76.006	76.417	1.207.196
	Personele uitgaven	1.072.528	0	1.072.528	88.911	1.161.439	73.056	74.520	74.873	75.284	1.182.875
	Eigen personeel	957.591	0	957.591	76.718	1.034.309	65.220	66.739	66.986	67.307	1.092.913
	Externe inhuur	10.695	0	10.695	513	11.208	504	44	44	44	961
	Overige personele exploitatie	65.187	0	65.187	4.597	69.784	4.098	4.525	4.643	4.733	49.710
	Kustwacht NL	15.382	0	15.382	4.432	19.814	2.239	2.240	2.228	2.228	15.707
	Kustwacht CARIB	23.673	0	23.673	2.651	26.324	995	972	972	972	23.584
	Materiële uitgaven	23.551	0	23.551	1.506	25.057	1.523	1.481	1.133	1.133	24.321
	Overige materiële exploitatie	22.355	0	22.355	1.303	23.658	1.297	1.317	967	967	22.982
	Kustwacht NL	107	0	107	1	108	4	2	3	3	87
	Kustwacht CARIB	1.089	0	1.089	202	1.291	222	162	163	163	1.252
	Programmauitgaven	84.382	0	84.382	20.987	105.369	7.850	7.852	7.865	7.866	88.150
2.1	Programmauitgaven	84.382	0	84.382	20.987	105.369	7.850	7.852	7.865	7.866	88.150
	Opdrachten	84.307	0	84.307	20.985	105.292	7.850	7.852	7.865	7.866	88.150
	Gereedstelling	22.547	0	22.547	– 344	22.203	533	535	548	549	19.500
	Kustwacht NL	58.144	0	58.144	21.001	79.145	7.317	7.317	7.317	7.317	65.434
	Kustwacht CARIB	3.616	0	3.616	328	3.944	0	0	0	0	3.216
	(Schade)vergoeding	75	0	75	2	77	0	0	0	0	0
	Schadevergoeding overig	75	0	75	2	77	0	0	0	0	0

Artikel 2 Koninklijke Marine (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp- begroting (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppletoire begroting g (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie e 2026	Mutatie e 2027	Mutatie e 2028	Mutatie e 2029	Mutatie 2030
Ontvangsten	12.324	0	12.324	0	12.324	0	0	0	0	12.324

In totaal is voor 2025 74 % juridisch verplicht en 26 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Ten opzichte van de vastgestelde begroting is het verplichtingenbudget per saldo met € 81,0 miljoen gestegen. Dit valt grotendeels te verklaren door de hogere uitgaven.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget is met € 111,4 miljoen gestegen, de verklaring hiervoor ligt voornamelijk in de personele uitgaven en opdrachten.

Personele uitgaven

Ten opzichte van de vastgestelde begroting is het budget voor eigen personeel met € 76,7 miljoen toegenomen. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van aanvullend budget voor arbeidsvoorwaarden (€ 53,7 miljoen) en de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) voor € 26,7 miljoen. Met de invoering van het IKB is budget beschikbaar gesteld voor de uitkering van opgebouwd vakantiegeld in 2024 en eindejaaruitkering. Daarnaast is voor diverse maatregelen budget ontvangen binnen eigen personeel (€ 8,3 miljoen). Verder is € 10,0 miljoen herschikt ten gunste van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (DMF) voor verhoogde uitbestedingen van onderhoudswerkzaamheden in verband met personeelstekorten. De overige verlaging van € 2,0 miljoen betreft diverse kleinere mutaties.

Opdrachten

Ten opzichte van de ontwerp-begroting is het budget voor Kustwacht Nederland met € 21,0 miljoen gestegen met name als gevolg van de interdepartementale overboekingen van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (€ 18,9 miljoen) in verband met de kosten van de betonningsvaartuigen en de Emergency Rescue and Towing Vessels Noord, Midden en Zuid. Ook is € 2,8 miljoen toegevoegd voor de financiering van het luchtverkenningcontract vanuit het DMF, artikel 1 onderzoeksfase.

Beleidsartikel 3 Koninklijke Landmacht

Artikel 3 Koninklijke Landmacht (bedragen x € 1.000)

		Ontwerpbe- grooting t (1)	Mutaties via NvW, t moties, amen- demen- ten en ISB (2)	Vastgestel- de begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppleto- ire begroting (4)	Stand le suppletoir e begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art .	Verpl ichtin- gen	2.017.561	0	2.017.561	126.422	2.143.983	134.579	140.710	147.256	145.417	2.241.096
	Uitga- ven	2.018.172	0	2.018.172	125.811	2.143.983	133.357	138.880	144.811	150.373	2.241.096
	Appa- raats uitga- ven	1.916.198	0	1.916.198	122.722	2.038.920	130.129	135.572	141.423	146.939	2.132.360
3.2	Appa- raats uitga- ven	1.916.198	0	1.916.198	122.722	2.038.920	130.129	135.572	141.423	146.939	2.132.360
	<i>Perso- nele uitgav- en</i>	<i>1.880.687</i>	<i>0</i>	<i>1.880.687</i>	<i>121.906</i>	<i>2.002.593</i>	<i>129.537</i>	<i>134.958</i>	<i>140.790</i>	<i>146.321</i>	<i>2.095.869</i>
	Eigen perso- neel	1.764.889	0	1.764.889	118.494	1.883.383	124.303	129.223	134.671	140.008	1.991.805
	Extern e inhuur	36.732	0	36.732	1.182	37.914	3.457	3.579	3.636	3.727	25.283
	Overi- ge perso- nele exploitatie	79.066	0	79.066	2.230	81.296	1.777	2.156	2.483	2.586	78.781
	<i>Materi- ële uitgav- en</i>	<i>35.511</i>	<i>0</i>	<i>35.511</i>	<i>816</i>	<i>36.327</i>	<i>592</i>	<i>614</i>	<i>633</i>	<i>618</i>	<i>36.491</i>
	Overi- ge materi- ële exploitatie	35.511	0	35.511	816	36.327	592	614	633	618	36.491
	Progr- amm uitg- aven	101.974	0	101.974	3.089	105.063	3.228	3.308	3.388	3.434	108.736
3.1	Progr- amm uitg- aven	101.974	0	101.974	3.089	105.063	3.228	3.308	3.388	3.434	108.736

Artikel 3 Koninklijke Landmacht (bedragen x € 1.000)

	Ontwerpbegroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amen- dementen en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppletoire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
<i>Opdrachten</i>	101.974	0	101.974	3.089	105.063	3.228	3.308	3.388	3.434	108.736
Gereedstelling	101.974	0	101.974	3.089	105.063	3.228	3.308	3.388	3.434	108.736
Ontvangsten	8.054	0	8.054	0	8.054	0	0	0	0	8.054

In totaal is voor 2025 74 % juridisch verplicht en 26 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichting

Ten opzicht van de ontwerpbegroting zijn de verplichtingen van de Koninklijke Landmacht gestegen met € 126,4 miljoen. Deze verhoging is nagenoeg gelijk met de stijging binnen de uitgaven en zal hieronder verder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget is met € 125,8 miljoen gestegen, de verklaring hiervoor ligt voornamelijk in de personele uitgaven.

Personele uitgaven

Ten opzicht van de ontwerpbegroting is het budget voor eigen personeel met € 118,5 miljoen toegenomen. Deze stijging is met name het gevolg van aanvullend budget voor Arbeidsvoorwaarden (€ 101,0 miljoen) en de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) voor € 52,4 miljoen. Met de invoering van het IKB is budget beschikbaar gesteld voor de uitkering van opgebouwd vakantiegeld in 2024 en eindejaaruitkering. Daarnaast is voor diverse maatregelen budget ontvangen binnen eigen personeel (€ 9,5 miljoen). Wegens vacatures binnen de Koninklijke Landmacht, wordt een deel van de Personele uitgaven niet gerealiseerd. Hieruit is € 43,9 miljoen beschikbaar gesteld voor het oplossen van defensiebrede problematiek.

Beleidsartikel 4 Koninklijke Luchtmacht

Artikel 4 Koninklijke Luchtmacht (bedragen x € 1.000)											
		Ontwerpbe groting t (1)	Mutati es via NvW, moties , amend ement en en ISB (2)	Vastgestel de begroting t (3) = (1) + (2)	Mutatie s le supplet oire begroti ng (4)	Stand le suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art .	Verplichtingen	1.021.994	0	1.021.994	36.236	1.058.230	26.229	58.464	58.489	51.979	1.096.409
	Uitgave n	1.021.994	0	1.021.994	51.236	1.073.230	26.229	58.464	58.489	57.962	1.096.409
	Apparaatsuitgaven	989.764	0	989.764	55.298	1.045.062	25.294	57.508	57.534	57.029	1.063.346
4.2	Apparaatsuitgaven	989.764	0	989.764	55.298	1.045.062	25.294	57.508	57.534	57.029	1.063.346
	Personele uitgaven	897.470	0	897.470	55.337	952.807	21.791	54.173	54.020	53.729	963.180
	Eigen personeel	770.248	0	770.248	46.362	816.610	13.388	46.647	46.036	45.082	853.526
	Externe inhuur	16.883	0	16.883	6.627	23.510	3.688	2.631	3.211	4.294	3.584
	Overige personele exploitatie	110.339	0	110.339	2.348	112.687	4.715	4.895	4.773	4.353	106.070
	Materiële uitgaven	92.294	0	92.294	– 39	92.255	3.503	3.335	3.514	3.300	100.166
	Overige materiële exploitatie	92.294	0	92.294	– 39	92.255	3.503	3.335	3.514	3.300	100.166
	Programmauitgaven	32.230	0	32.230	– 4.062	28.168	935	956	955	933	33.063
4.1	Programmauitgaven	32.230	0	32.230	– 4.062	28.168	935	956	955	933	33.063
	Opdrachten	32.230	0	32.230	– 4.062	28.168	935	956	955	933	33.063
	Gereeds telling	32.230	0	32.230	– 4.062	28.168	935	956	955	933	33.063
	Ontvangsten	12.111	0	12.111	0	12.111	0	0	0	0	12.111

In totaal is voor 2025 72 % juridisch verplicht en 28 % beleidsmatig

gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Ten opzichte van de vastgestelde begroting zijn de verplichtingen van de Koninklijke Luchtmacht gestegen met € 36,2 miljoen. Hoofdzakelijk veroorzaakt door een mutatie binnen eigen personeel van € 46,4 miljoen die eveneens binnen het uitgavenbudget heeft plaatsgevonden.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget is met € 51,2 miljoen gestegen, de verklaring hiervoor ligt voornamelijk in de personele uitgaven en de gereedstelling.

Personele uitgaven

Het budget voor eigen personeel gestegen met € 46,4 miljoen. Deze stijging is met name het gevolg van aanvullend budget voor arbeidsvoorwaarden (€ 44,0 miljoen) en de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) voor € 22,8 miljoen. Met de invoering van het IKB is budget beschikbaar gesteld voor de uitkering van opgebouwd vakantiegeld in 2024 en eindejaaruitkering. Als gevolg van formatieve ondervulling is het budget aangewend voor externe inhuur voor € 5,8 miljoen. Voor het uitbreiden van de formatie voor onderhoudswerkzaamheden F-35 is binnen de kaders van het *Life Cycle Cost-model* € 2,2 miljoen omgeboekt van instandhouding materieel (DMF) naar eigen personeel. Ook is voor diverse maatregelen budget ontvangen binnen eigen personeel (€ 1,6 miljoen). Tot slot is als gevolg van de overrealisatie in 2024 het budget van eigen personeel neerwaarts bijgesteld met € 18,0 miljoen.

Gereedstelling

Als gevolg van overrealisatie in 2024 op het gereedstellingsbudget, is het budget neerwaarts bijgesteld met € 4,0 miljoen.

Beleidsartikel 5 Koninklijke Marechaussee

Artikel 5 Koninklijke Marechaussee (bedragen x € 1.000)											
		Ontwerp begroting (1)	Mutatie s via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgeste- elde begroting (3) = (1) + (2)	Mutatie s le supplet- oire begroting (4) = (3) + (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art .	Verplichtingen	747.868	0	747.868	87.087	834.955	44.215	58.053	107.992	117.109	930.230
	Uitgaven	747.868	0	747.868	93.087	840.955	44.215	58.053	107.992	124.468	930.230
	Apparaats uitgaven	740.985	0	740.985	92.887	833.872	43.316	57.154	105.869	122.345	921.259
5.2	Apparaats uitgaven	740.985	0	740.985	92.887	833.872	43.316	57.154	105.869	122.345	921.259
	Personele uitgaven	715.669	0	715.669	99.412	815.081	51.974	63.119	102.670	113.514	887.315
	Eigen personeel	682.542	0	682.542	89.843	772.385	36.927	54.193	93.142	108.668	852.433
	Externe inhuur	861	0	861	5.347	6.208	12.640	6.163	5.614	1.099	1.172
	Overige personele exploitatie	32.266	0	32.266	4.222	36.488	2.407	2.763	3.914	3.747	33.710
	Materiële uitgaven	25.316	0	25.316	- 6.525	18.791	- 8.658	- 5.965	3.199	8.831	33.944
	Overige materiële exploitatie	25.316	0	25.316	- 6.525	18.791	- 8.658	- 5.965	3.199	8.831	33.944
	Programma- uitgaven	6.883	0	6.883	200	7.083	899	899	2.123	2.123	8.971
5.1	Programma- uitgaven	6.883	0	6.883	200	7.083	899	899	2.123	2.123	8.971
	Opdrachten	6.883	0	6.883	200	7.083	899	899	2.123	2.123	8.971
	Gereedstelli- ng	6.883	0	6.883	200	7.083	899	899	2.123	2.123	8.971
	Ontvangst- en	4.459	0	4.459	0	4.459	0	0	0	0	4.459

In totaal is voor 2025 79 % juridisch verplicht en 21 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Ten opzichte van de vastgestelde begroting is het verplichtingenbudget met € 87,1 miljoen gestegen. Dit valt grotendeels te verklaren door de hogere uitgaven.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget is met € 93,1 miljoen gestegen, de verklaring hiervoor ligt voornamelijk in de personele uitgaven.

Personele uitgaven

Ten opzichte van de vastgestelde begroting is het budget voor eigen

personeel met € 89,8 miljoen toegenomen. Deze stijging is hoofdzakelijk het gevolg van aanvullend budget voor arbeidsvoorwaarden (€ 40,3 miljoen) en de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) van € 19,8 miljoen. Met de invoering van het IKB is budget beschikbaar gesteld voor de uitkering van opgebouwd vakantiegeld in 2024 en eindejaarsuitkering. Daarnaast is het budget naar boven bijgesteld als gevolg van een aantal indepartementale budgetoverhevelingen. Het gaat om een bijdrage van het ministerie van Buitenlandse Zaken inzake de inzet van de Koninklijke Marechaussee bij de beveiliging van Nederlandse Hoog Risico Vertegenwoordigingen (€ 12,1 miljoen). Verder heeft een bijdrage plaatsgevonden van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties voor het versterken van het grenstoezicht van de Caribische landen in het Koninkrijk (€ 11,8 miljoen).

Met de Miljoenenota 2025 zijn extra middelen toegekend voor de versterking van de grensbewaking door de Koninklijke Marechaussee. Het budget voor eigen personeel wordt daardoor verhoogd met € 13,6 miljoen. Het gaat in totaal om een oplopende reeks van € 45,0 miljoen in 2025 naar structureel € 151,0 miljoen vanaf 2029. Deze middelen worden van de Aanvullende Post op de Rijksbegroting naar de begroting van Defensie en het Defensiematerieelbegrotingsfonds overgemaakt.

Het budget voor externe inhuur is toegenomen met € 5,3 miljoen als gevolg van formatieve ondervulling. De materiële uitgaven zijn per saldo met € 6,5 miljoen afgenomen. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door een herschikking van € 12,7 miljoen voor defensiebrede problematiek, naast dat een tweetal bijdragen zijn ontvangen van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijkrelaties en het ministerie van Buitenlandse Zaken voor de uitvoering van bovengenoemde taken door de Koninklijke Marechaussee (€ 10,8 miljoen).

Beleidsartikel 7 Commando Materieel en IT (COMMIT)

Artikel 7 Commando Materieel en IT (COMMIT) (bedragen x € 1.000)										
	Ontwerp begroting (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB (2)	Vastgestelde begroting (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppletore begroting (4)	Stand le suppletore begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Verplichtingen	864.084		0 864.084	77.048	941.132	50.755	51.539	51.844	42.255	908.232
Uitgaven	864.084		0 864.084	100.966	965.050	53.831	54.615	54.920	54.292	908.232
Apparaats uitgaven	676.789		0 676.789	95.466	772.255	48.281	48.973	49.283	48.763	713.038
7.2 Apparaats uitgaven	676.789		0 676.789	95.466	772.255	48.281	48.973	49.283	48.763	713.038
<i>Personele uitgaven</i>	<i>657.844</i>		<i>0 657.844</i>	<i>90.865</i>	<i>748.709</i>	<i>47.277</i>	<i>48.378</i>	<i>48.686</i>	<i>48.135</i>	<i>690.610</i>
Eigen personeel	581.280	0	581.280	69.317	650.597	45.016	46.137	46.530	45.830	630.078
Externe inhuur	52.194	0	52.194	20.352	72.546	1.567	1.542	1.451	1.594	34.812
Overige personele exploitatie	24.370	0	24.370	1.196	25.566	694	699	705	711	25.720
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>18.945</i>		<i>0 18.945</i>	<i>4.601</i>	<i>23.546</i>	<i>1.004</i>	<i>595</i>	<i>597</i>	<i>628</i>	<i>22.428</i>
Overige materiële exploitatie	18.945	0	18.945	4.601	23.546	1.004	595	597	628	22.428
Programma uitgaven	187.295		0 187.295	5.500	192.795	5.550	5.642	5.637	5.529	195.194
7.1 Programma uitgaven	187.295		0 187.295	5.500	192.795	5.550	5.642	5.637	5.529	195.194
<i>Opdrachten</i>	<i>187.295</i>		<i>0 187.295</i>	<i>5.500</i>	<i>192.795</i>	<i>5.550</i>	<i>5.642</i>	<i>5.637</i>	<i>5.529</i>	<i>195.194</i>
Gereedstelling	187.295	0	187.295	5.500	192.795	5.550	5.642	5.637	5.529	195.194
Ontvangsten	25.765		0 25.765	0	25.765	0	0	0	0	25.765

In totaal is voor 2025 77 % juridisch verplicht en 23 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Ten opzichte van de vastgestelde begroting is het verplichtingenbudget met € 77,0 miljoen gestegen. Dit wordt grotendeels verklaard door de hogere uitgaven.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget is met € 101,0 miljoen gestegen, de verklaring hiervoor ligt voornamelijk in de personele uitgaven.

Personele uitgaven

Ten opzichte van de vastgestelde begroting is het budget voor eigen

personeel met € 69,3 miljoen toegenomen. Deze stijging is voornamelijk het gevolg van aanvullend budget voor arbeidsvoorwaarden (€ 32,7 miljoen) en de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) van € 20,5 miljoen. Met de invoering van het IKB is budget beschikbaar gesteld voor de uitkering van opgebouwd vakantiegeld in 2024 en eindejaarsuitkering. Daarnaast heeft er een formatieuitbreiding plaatsgevonden ten behoeve van instandhouding IT en Vervanging M-fregatten (ASWF) van € 5,4 miljoen. Het exploitatiebudget van ASWF wordt in eerste instantie in het Defensiematerieelbegrotingsfonds gealloceerd voor uitbesteding aan derden. Indien echter gekozen wordt voor instandhouding door eigen personeel dan vindt een budgetoverheveling plaats vanuit het Defensiematerieelbegrotingsfonds naar de Defensiebegroting. Ook heeft een formatieuitbreiding plaatsgevonden ten behoeve van het project Grenade 29 (€ 6,1 miljoen). Dit project heeft als doel het proces van interpretatie van ruwe data tot effectieve en efficiënte informatie te vereenvoudigen. Daarnaast is het budget voor externe inhuur inclusief prijsbijstelling met € 20,4 miljoen verhoogd.

Gereedstelling

Op het budget van gereedstelling is prijsbijstelling toegevoegd ter hoogte van € 5,5 miljoen.

Beleidsartikel 8 Defensie Ondersteuningscommando

Artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando (bedragen x € 1.000)											
Art .	Verplichtingen	Ontwerpbegroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppletoire begroting (4)	Stand le suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
		1.715.650	0	1.715.650	162.757	1.878.407	113.749	137.839	149.139	97.483	1.814.336
	Uitgaven	1.728.050	0	1.728.050	165.272	1.893.322	105.549	137.839	149.139	114.301	1.814.336
	Apparaats uitgaven	1.583.400	0	1.583.400	154.305	1.737.705	133.474	137.187	117.181	93.351	1.696.014
8.2	Apparaats uitgaven	1.583.400	0	1.583.400	154.305	1.737.705	133.474	137.187	117.181	93.351	1.696.014
	<i>Personele uitgaven</i>	1.153.367	0	1.153.367	121.770	1.275.137	111.110	112.541	114.051	115.338	1.288.148
	Eigen personeel	874.611	0	874.611	70.303	944.914	82.475	85.631	87.296	88.390	1.019.347
	Externe inhuur	5.798	0	5.798	- 472	5.326	- 514	- 553	- 553	- 553	3.542
	Overige personele exploitatie	250.406	0	250.406	53.952	304.358	31.011	29.164	28.906	28.954	245.349
	Attaches	22.552	0	22.552	- 2.013	20.539	- 1.862	- 1.701	- 1.598	- 1.453	19.910
	<i>Materiële uitgaven</i>	430.033	0	430.033	32.535	462.568	22.364	24.646	3.130	- 21.987	407.866
	Overige materiële exploitatie	424.509	0	424.509	30.333	454.842	20.233	22.652	1.230	- 23.750	400.814
	Attaches	5.524	0	5.524	2.202	7.726	2.131	1.994	1.900	1.763	7.052
	Programma uitgaven	144.650	0	144.650	10.967	155.617	- 27.925	652	31.958	20.950	118.322
8.1	Programma uitgaven	144.650	0	144.650	10.967	155.617	- 27.925	652	31.958	20.950	118.322
	<i>(Schade)vergoeding</i>	144.650	0	144.650	10.967	155.617	- 27.925	652	31.958	20.950	118.322
	Schadevergoeding overig	8.655	0	8.655	855	9.510	808	772	741	733	9.518
	Nationaal Fonds Ereschuld	131.799	0	131.799	9.990	141.789	- 28.855	- 242	31.095	20.095	104.486
	Reservering schadevergoedingen Chroom-6 Defensie	4.196	0	4.196	122	4.318	122	122	122	122	4.318
	Ontvangsten	68.995	0	68.995	4.000	72.995	4.000	4.000	4.000	4.000	72.995

In totaal is voor 2025 55 % juridisch verplicht, 1 % bestuurlijk gebonden en 44% beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget voor 2025 is met € 162,1 miljoen verhoogd wat voornamelijk samenhangt met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2025 is met € 164,6 miljoen verhoogd. Dit wordt verklaard door onderstaande bijstellingen in de personele en materiële uitgaven en uitgaven aan schadevergoedingen.

Personele uitgaven

Het budget voor eigen personeel is per saldo met € 70,3 miljoen verhoogd. Deze stijging is met name het gevolg van aanvullend budget voor Arbeidsvoorwaarden (€ 49,6 miljoen) en de invoering van het Individueel Keuze Budget (IKB) voor € 29,7 miljoen. Daarnaast is het budget met € 29,0 miljoen verhoogd als gevolg van nieuwe opdrachten die het DOSCO ontvangen heeft.

Ondanks dat de organisatie groeit wordt, mede door krapte op de arbeidsmarkt, een lagere personele vulling verwacht. Ter dekking van tekorten elders op de begroting is het budget voor eigen personeel met € 38,0 miljoen verlaagd. Dit is deels overgeheveld naar het budget voor de materiële exploitatie voor tegenvallers zoals energie en water (€ 12,0 miljoen), schoonmaak (€ 8,0 miljoen) en reststoffen en afval (€ 4,0 miljoen). Ook is € 14,0 miljoen overgeheveld naar het budget voor instandhouding infrastructuur.

Het budget voor overige personele exploitatie is per saldo met € 54,0 miljoen verhoogd. Dit wordt onder andere veroorzaakt door extra budget in het kader van de Werkkostenregeling (€ 31,8 miljoen). Defensie heeft in 2024 conform het arbeidsvoorwaardenakkoord onbelaste vergoedingen in het kader van duurzaamheid verstrekt aan het personeel, waarvan de vergoedingen onder de Werkkostenregeling (WKR) vallen. Over deze vergoedingen is Defensie belasting verschuldigd. Daarnaast is aanvullend budget voor arbeidsvoorwaarden (€ 12,5 miljoen) beschikbaar gesteld. Een aantal kleine herschikkingen en toevoeging van de prijsbijstelling leiden tot de resterende verhoging van het budget met € 9,7 miljoen.

Materiële uitgaven

Het budget voor overige materiële exploitatie is per saldo met € 30,3 miljoen verhoogd. Aan het budget voor energie en water is in totaal € 32,0 miljoen toegevoegd vanwege de gestegen prijzen. Ook is vanuit het budget voor eigen personeel € 8,0 miljoen toegevoegd aan het budget voor schoonmaak en € 4,0 miljoen aan het budget voor reststoffen en afval vanwege te verwachten tekorten. Een groot aantal herschikkingen leidt per saldo tot een verlaging van het budget met € 24,5 miljoen. Tot slot is € 10,8 miljoen prijsbijstelling toegevoegd.

(Schade)vergoeding

Het budget voor het Nationaal Fonds Ereschuld (NFE) is in 2025 per saldo verhoogd met € 10,0 miljoen. Deze ophoging wordt veroorzaakt door de ophoging met het budget dat in 2024 overgebleven is in het NFE en in 2025 weer voor het NFE beschikbaar gesteld is (€ 12,4 miljoen), door aanvullend budget voor arbeidsvoorwaarden (€ 6,6 miljoen in 2025, uiteindelijk structureel € 4,6 miljoen) en door de verlaging van het budget met € 9,0 miljoen in 2025 dat doorgeschoven is naar latere jaren. Deze € 9,0 miljoen maakt deel uit van in totaal € 51,0 miljoen die uit de jaren

2025 tot en met 2027 doorgeschoven is naar de jaren 2028 tot en met 2030. Doordat de Belastingdienst bepaald heeft dat Defensie over de schadevergoedingen vanuit de Regeling Volledige Schadevergoeding (RVS) in het NFE geen belasting meer verschuldigd is, is het verwachte overschot dat hierdoor in de eerste jaren ontstond doorgeschoven naar de latere jaren om het verwachte tekort daarin te dichten dat ontstond door het in deze jaren verwachte aantal uit te keren schadevergoedingen. Hiermee is het budget in deze jaren op één lijn gebracht met het verwachte benodigde budget voor de nog uit te betalen schadevergoedingen.

Niet-Beleidsartikel 9 Algemeen

Artikel 9 Algemeen (bedragen x € 1.000)

Art	Verplichtin gen	Ontwerp begroting (1)	Mutatie s via NvW, moties, amende menten en ISB (2)	Vastgest elde begroting (3) = (1) + (2)	Mutatie s le supplet oire begroting (4)	Stand 1e suppletoi re begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
		257.941	0	257.941	10.938	268.879	16.186	10.405	14.267	16.750	328.385
	Uitgaven	258.759	0	258.759	10.938	269.697	16.186	10.405	14.267	16.750	328.385
9.1	Programma uitgaven	258.759	0	258.759	10.938	269.697	16.186	10.405	14.267	16.750	328.385
	<i>Subsidies (regelingen)</i>	49.570	0	49.570	2.063	51.633	2.165	2.261	2.153	2.153	51.358
	Subsidies	49.570	0	49.570	2.063	51.633	2.165	2.261	2.153	2.153	51.358
	<i>Bijdrage aan (andere) begrotingsho ofdstukken</i>	82.032	0	82.032	- 5.888	76.144	6.875	6.813	4.256	2.020	75.397
	Kennisopbou w TNO via EZ	72.151	0	72.151	- 7.550	64.601	5.413	5.375	3.618	1.868	66.076
	Kennisopbou w NLR via EZ	4.280	0	4.280	1.925	6.205	1.725	1.701	901	101	3.557
	Kennisopbou w MARIN via EZ	5.036	0	5.036	147	5.183	147	147	147	147	5.183
	Overige Bijdragen	565	0	565	- 410	155	- 410	- 410	- 410	- 96	581
	<i>Opdrachten</i>	13.676	0	13.676	9.537	23.213	3.232	2.662	2.684	2.771	13.468
	Opdrachten beleid	7.952	0	7.952	- 91	7.861	662	91	113	200	7.059
	opdrachten milieu beleid	5.724	0	5.724	9.628	15.352	2.570	2.571	2.571	2.571	6.409
	<i>Bijdrage aan (inter-)nationale organisaties</i>	106.898	0	106.898	- 8.344	98.554	3.744	- 1.501	5.004	9.636	182.152
	Bijdrage aan de NAVO	96.990	0	96.990	- 8.440	88.550	3.648	- 1.714	4.944	9.577	173.348
	Bijdrage aan international e samenwerkin g	9.908	0	9.908	96	10.004	96	213	60	59	8.804
	<i>Bekostiging</i>	4.024	0	4.024	117	4.141	117	117	117	117	4.141
	Bekostiging diverse instellingen	4.024	0	4.024	117	4.141	117	117	117	117	4.141
	<i>Inkomensove rdrachten</i>	742	0	742	3.500	4.242	0	0	0	0	0
	Overige bijdragen	742	0	742	3.500	4.242	0	0	0	0	0
	<i>(Schade)ver goeding</i>	1.817	0	1.817	9.953	11.770	53	53	53	53	1.869
	Schadevergo eding overig	1.817	0	1.817	53	1.870	53	53	53	53	1.869
	Regeling Chroom 6 Defensie	0	0	0	9.200	9.200	0	0	0	0	0

Artikel 9 Algemeen (bedragen x € 1.000)

	Ontwerp begroting (1)	Mutatie s via NvW, moties, amende- menten en ISB (2)	Vastgeste- de begroting (3) = (1) + (2)	Mutatie s le supplet- oire begroting (4) g (4)	Stand 1e suppletoir begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Civielrechtelijke Regeling Srebrenica 2020	0	0	0	700	700	0	0	0	0	0
Ontvangsten	1.600	0	1.600	0	1.600	0	0	0	0	1.600

In totaal is voor 2025 4 % juridisch verplicht, 12 % bestuurlijk gebonden en 84 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichtingen

Het verplichtingenbudget wordt per saldo met € 10,9 miljoen verlaagd. De mutaties hangen samen met de uitgaven die hieronder worden toegelicht.

Toelichting op de uitgaven

Bijdrage aan (andere) begrotingshoofdstukken

Het uitgavenbudget is met € 5,9 miljoen verlaagd. In 2024 is voor € 13,0 miljoen meer uitgegeven aan Kennisopbouw TNO via EZ ten behoeve van programmafinanciering op het gebied van kennis en innovatie. Het budget voor 2025 wordt hierdoor verlaagd. Hier tegenover is € 5,2 miljoen aan budget toegevoegd ten behoeve van het versterken en uitbreiden van het Defensie Cyber Commando (DCC), waarvan € 1,8 miljoen voor Kennisopbouw NLR via EZ en € 3,4 miljoen voor Kennisopbouw TNO via EZ. Het verschil wordt verklaard door meerdere kleine herschikkingen die per saldo optellen tot € 1,9 miljoen.

Opdrachten

Het uitgavenbudget is met € 9,5 miljoen verhoogd. Dit wordt grotendeels verklaard doordat het budget voor opdrachten mileubeleid met € 9,6 miljoen middels een herschikking binnen de Defensiebegroting is verhoogd, waaronder € 5,0 miljoen voor het leefbaarheidsfonds Zuid-Limburg, € 2,0 miljoen voor het programma Opwek van Energie op Rijksvastgoed (OER) en € 1,5 voor het programma beleid en bekostiging. Het resterende verschil wordt verklaard door meerdere kleinere mutaties.

Bijdrage aan (inter-) nationale organisaties

Het uitgavenbudget is met € 8,3 miljoen verlaagd. Dit wordt grotendeels verklaard door een verschuiving naar latere jaren van de Bijdrage aan de NAVO. De NAVO wijzigt jaarlijks haar begroting op basis van het Common Funding Resource Plan. In deze begroting is een deel van de verwachte uitgaven naar latere jaren overgeheveld. Het Nederlandse kostenaandeel is vervolgens verwerkt in het kasritme.

(Schade)vergoeding

Het uitgavenbudget is met € 10,0 miljoen verhoogd. Dit komt hoofdzakelijk doordat er € 9,2 miljoen aan budget dat in 2024 overgebleven is in 2025 is toegevoegd ten behoeve van de Regeling uitkering chroom-6 Defensie. Dit budget is bestemd voor de betalingen van nog uit te keren en nog binnen te komen aanvragen voor schadevergoedingen vanuit deze regeling. De rest van het verschil wordt verklaard door meerdere kleinere mutaties.

Niet-Beleidsartikel 10 Apparaat kerndepartement

Artikel 10 Apparaat kerndepartement (bedragen x € 1.000)										
	Ontwerpbe- groting t (1)	Mutati- es via NvW, be- motie s, amen- demen- ten en ISB (2)	Vastgestel- de begroting (3) = (1) + (2)	Mutatie s le supplet- oire begroting (4)	Stand 1e suppletoire begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art. Verplichtin- gen	1.892.942	0	1.892.942	- 25.433	1.867.509	86.312	104.301	106.850	101.304	2.008.364
Uitga- ven	1.896.787	0	1.896.787	14.603	1.911.390	87.348	105.337	107.886	119.057	2.009.510
10.2 Apparaats- uitga- ven	1.896.787	0	1.896.787	14.603	1.911.390	87.348	105.337	107.886	119.057	2.009.510
<i>Personele uitgaven</i>	<i>1.829.088</i>	<i>0</i>	<i>1.829.088</i>	<i>17.173</i>	<i>1.846.261</i>	<i>86.448</i>	<i>104.020</i>	<i>108.270</i>	<i>119.883</i>	<i>1.952.696</i>
Eigen personeel	501.813	0	501.813	58.001	559.814	91.554	104.004	103.209	103.269	628.626
Externe Inhuur	6.704	0	6.704	45.138	51.842	- 19.586	- 15.898	- 11.138	286	6.253
Overige personele exploitatie	30.684	0	30.684	3.930	34.614	4.365	4.999	5.028	5.028	34.424
Uitkeringen (pensioenen en wacht- geldes)	1.289.887	0	1.289.887	- 89.896	1.199.991	10.115	10.915	11.171	11.300	1.283.393
<i>Materiële uitgaven</i>	<i>67.699</i>	<i>0</i>	<i>67.699</i>	<i>- 2.570</i>	<i>65.129</i>	<i>900</i>	<i>1.317</i>	<i>- 384</i>	<i>- 826</i>	<i>56.814</i>
Overige materieel exploitatie	67.699	0	67.699	- 2.570	65.129	900	1.317	- 384	- 826	56.814
Ontvangsten	7.987	0	7.987	0	7.987	0	0	0	0	7.987

In totaal is voor 2025 92 % juridisch verplicht en 8 % beleidsmatig

gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Toelichting op de verplichting

Het verplichtingenbudget is met € 25,4 miljoen verlaagd. Dit hangt grotendeels samen met de uitgaven die hieronder worden toegelicht. Daarnaast is het verplichtingenbudget met € 34,0 verlaagd doordat reeds in 2024 verplichtingen zijn aangegaan, onder andere voor het plannen, regisseren en implementeren van nieuwe digitale oplossingen voor het programma Defensie Open op Orde.

Toelichting op de uitgaven

Personele uitgaven

Het budget voor personele uitgaven is per saldo met € 17,2 miljoen verhoogd. Dit wordt verklaard door een verhoging van het budget voor eigen personeel met € 58,0 miljoen. Deze stijging is met name het gevolg van aanvullend budget voor arbeidsvoorwaarden (€ 70,3 miljoen). Daarnaast is het budget verhoogd met € 11,2 miljoen ten behoeve van het versterken en uitbreiden van het Defensie Cyber Commando (DCC). Hieronder valt onder andere het versterken van de offensieve cybercapaciteit en de cyberreadiness van Defensie. Daarnaast is € 34,0 miljoen herschikt naar externe inhuur. Het verschil op eigen personeel van € 10,5 miljoen wordt verklaard door meerdere kleinere mutaties. Verder is het budget voor externe inhuur met € 45,1 miljoen verhoogd. Dit wordt grotendeels verklaard door een herschikking van eigen personeel (€ 34,0 miljoen) en overige materiële exploitatie (€ 10,8 miljoen) ten behoeve van het programma Defensie Open op Orde (DOO). Dit programma implementeert de Rijksbrede maatregelen bij Defensie, met de focus op informatiehuishouding en transparantie. Ten slotte is het budget voor uitkeringen (pensioenen en wachtgeld) per saldo met € 89,8 miljoen verlaagd. Door de betaling van pensioenen in december 2024, waar deze normaliter in 2025 zou zijn betaald, is het budget in 2024 met € 100,0 miljoen verhoogd. Met dezelfde omvang wordt het budget voor 2025 verlaagd. Het verschil van € 10,1 miljoen wordt verklaard door meerdere kleinere mutaties.

Niet-Beleidsartikel 11 Geheim

Artikel 11 Geheim (bedragen x € 1.000)											
		Ontwerp begroting t (1)	Mutaties via NvW, moties, amendementen en ISB (2)	Vastgestelde begroting t (3) = (1) + (2)	Mutaties le suppletore begroting t (4)	Stand le suppletore begroting t (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
Art.	Verplichtingen	19.217	0	19.217	832	20.049	414	459	459	459	21.220
	Uitgaven	19.217	0	19.217	832	20.049	414	459	459	459	21.220
11.0	Geheim	19.217	0	19.217	832	20.049	414	459	459	459	21.220
	Geheim	19.217	0	19.217	832	20.049	414	459	459	459	21.220
	Geheim	19.217	0	19.217	832	20.049	414	459	459	459	21.220
	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

In totaal is voor 2025 63 % juridisch verplicht en 37 % beleidsmatig gereserveerd ten opzichte van het totaal beschikbare budget.

Niet-Beleidsartikel 12 Nog onverdeeld

Artikel 12 Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)

		Ontwerp begroting (1)	Mutaties via NvW, amendementen en ISB (2)	Vastgestelde begroting (3) = (1) + (2)	Mutaties via NvW, amendementen en ISB (4)	Stand 1e suppletie begroting (5) = (3) + (4)	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030
*** CONCEPT ***											
Art .	Verplichtingen	466.155	0	466.155	- 91.335	374.820	- 24.319	- 48.464	- 40.040	- 4.775	1.189.955
	Uitgaven	466.155	0	466.155	- 91.335	374.820	- 24.319	- 48.464	- 40.040	- 4.775	1.189.955
	Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Toelichting op de uitgaven

Het budget op artikel 12 Nog onverdeeld is met € 91,3 miljoen naar beneden bijgesteld. De loon- en prijsbijstelling van € 467,9 miljoen is vanuit het DMF toegevoegd.

Vanuit artikel 12 Nog onverdeeld is € 631,4 miljoen aan middelen voor arbeidsvoorwaarden overgeheveld naar de Defensieonderdelen. Het overgrote deel van deze middelen is bestemd voor de gestegen personele uitgaven als gevolg van het arbeidsvoorwaardenakkoord 2025-2026 en de invoering van het IKB bestaande uit het opgebouwde vakantiegeld en eindejaarsuitkering in 2024. Daarnaast is de loonbijstelling voor inhuur en pensioenen (€ 16,6 miljoen) en prijsbijstelling (€ 55,0 miljoen) doorverdeeld binnen de Defensiebegroting.

Het overige wordt grotendeels veroorzaakt door een verhoging van het budget met € 138,9 miljoen. Dit betreft de budgettaire technische verwerking van hoger dan voorziene uitgaven van een aantal Defensieonderdelen in 2024. Deze middelen zullen later in het jaar worden ingezet voor defensiebrede problematiek.

3 Bijlage subsidieoverzicht

Subsidies (bedragen x € 1.000)													
Naam	2023	2024	Vastgestelde begroting 2025	Standale supplet oire begroting 2025	Afwijking le suppleto ire 2025 t.o.v. vastgestelde begroting 2025	Mutatie 2026	Mutat ie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Reden afwijking stand van le supplet oire t.o.v. vastgestelde begroting 2025	Laatste evaluatie	Volgende evaluatie	Einddatum
Stichting Nederlands Veteraneninstituut (NLVi)	28.410	35.098	28.285	28.285	0	0	0	0	0		2022	2026	2026
Nationaal Comité Herdenking Capitulatie 1945 Wageningen	25	25	25	50	25	0	0	0	0	eenmalige extra bijdrage voor uitbreiding evenement hogere kosten door toegenomen aantal lidorganisaties en uitbreiding activiteiten	2021	2026	2026
Stichting Veteranen Platform (VP)	245	285	366	489	123	0	0	0	0	0	2022	2027	2027
Stichting Koninklijke Defensie musea	18.184	18.940	19.817	19.817	0	0	0	0	0	incidentele toekenn ing extra middelen in overbrugging naar nieuwe locatie	2019	2025	2025
Stichting Nationale Taptoe Universiteit van Amsterdam	322	346	322	460	138	0	0	0	0	loon- en prijsindexering 2024	2022	2027	2027
Stichting Maritiem Kenniscentrum	0	148	74	79	5	0	0	0	0	0	2022	2027	2027
	25	25	25	25	0	0	0	0	0		2022	2027	2027

Subsidies (bedragen x € 1.000)													
Naam	2023	2024	Vastgestelde begroting 2025	Standale suppletioire begroting 2025	Afwijking le suppletioire t.o.v. vastgestelde begroting 2025	Mutatie 2026	Mutatie 2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Reden afwijking stand van le suppletioire t.o.v. vastgestelde begroting 2025	Laatste evaluatie	Volgende evaluatie	Einddatum
Stichting Historische Vlucht	123	125	129	134	5	0	0	0	0	loon- en prijsindexering 2024	2022	2027	2027
SWoon NLDA	23	25	25	25	0	0	0	0	0		2022	2027	2027
Stichting Klachtentelefoon Luchtverkeer Limburg	75	75	75	75	0	0	0	0	0	incidentele subsidie voor eenmalig evenement i.h.k.v. Vrede, Veiligheid en Defensie in Den Haag	n.v.t.	2027	2027
Europees Jeugdparlement Nederland	0	0	0	22	22	0	0	0	0		n.v.t.		
Subsidies te verstrekken na evaluatie / nader te verdelen	0	1.109	427	2.172	1.745								
Totaal subsidies	47.432	56.201	49.570	51.633	2.063	0	0	0	0				

De genoemde bedragen betreffen het wettelijk plafond voor subsidies

De genoemde bedragen zijn exclusief de door het Ministerie van Financien vestrekte loon- en prijsbijstelling

Deze mutatie is n.a.v. budgetoverdracht voor de subsidie Stichting Klachtentelefoon Luchtverkeer Limburg

4 Bijlage Input-Output Defensie-uitgaven 2% bbp

In het HLA is een wettelijke koppeling afgesproken tussen de defensie-uitgaven en minimaal 2% van het Nederlandse bbp. Om uitvoering te geven aan de wettelijke koppeling zijn technische werkafspraken gemaakt tussen het ministerie van Financiën en het ministerie van Defensie. Met de Voorjaarsnota 2025 (Bijlage 5) is de Tweede Kamer hierover geïnformeerd. Onderstaande tabel maakt inzichtelijk hoeveel middelen aan Defensie beschikbaar worden gesteld ieder jaar (input). Vervolgens draagt Defensie de verantwoordelijkheid voor (het moment van) de

realisatie van deze middelen (output). Dit overzicht biedt tevens een uitsplitsing van verwerkte maatregelen die de input met de output koppelen.

Input-Output Defensie-uitgaven 2% bbp (bedragen x € 1.000.000)						
	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Originele input 2% (VJN25)	21.019	24.943	25.942	27.005	27.996	29.023
<i>Intensivering VJN25</i>			90	507	657	737
Huidige input VJN25	21.019	24.943	26.032	27.512	28.653	29.760
Nominaal bbp CEP 2025	1.195.972	1.247.137	1.297.077	1.350.258	1.399.807	1.451.173
%-bbp (input)	1,76%	2,00%	2,01%	2,04%	2,05%	2,05%
Cumulatief saldo in voorgaande perioden verwerkte maatregelen			520	521	510	
Maatregelen huidige periode:						
Maatregel A: saldo kasschuiven	- 14	- 24	- 4	18	16	8
Maatregel B: saldo in- of extensiveringen						
Maatregel C: Onderuitputting en EJM	232					
Maatregel D: Overboekingen van andere departementen (toerekenbaar)	104	35	26	26	26	26
Maatregel E1: Overboekingen naar andere departementen (totaal)	- 89	- 8	- 8	- 8	- 8	
Maatregel E2: Overboekingen naar andere departementen (waarvan toerekenbaar)	89	8	8	8	8	
Maatregel F: saldo overig	32					
<i>Totaal maatregelen huidige periode</i>	<i>354</i>	<i>11</i>	<i>22</i>	<i>44</i>	<i>42</i>	<i>34</i>
Stand Defensie-uitgaven VJN25	21.373	24.953	26.573	28.077	29.205	29.795
%-bbp (output)	1,79%	2,00%	2,05%	2,08%	2,09%	2,05%

De originele input om de defensie-uitgaven minimaal 2% van het Nederlandse bbp te laten bedragen bestaat uit de Defensiebegroting Hoofdstuk 10 en Hoofdstuk K, de toerekening van posten op de begroting bij andere departementen en de reserveringen voor Defensie op de Aanvullende Post bij het ministerie van Financiën. De originele input is in de voorjaarsbesluitvorming aanvullend verhoogd met een intensiveringsreeks oplopende tot structureel 737 miljoen euro. Hierdoor bedraagt de input voor Defensie vanaf 2027 meer dan 2%. Onder cumulatief saldo in voorgaande perioden verwerkte maatregelen zijn de kasschuiven ad. 1,55 miljard euro uit augustus 2024 inzichtelijk gemaakt. De lagere output in 2024 leidt tot een incidenteel hogere output in de jaren 2027 tot en met 2029. Onder maatregelen huidige periode zijn o.a. het saldo kasschuiven opgenomen en de toegekende eindejaarsmarge 2024. Daarnaast zijn ook de saldi opgenomen voor overboekingen van andere departementen, voor overboekingen naar andere departementen en voor overige mutaties, voor zover deze toerekenbaar zijn aan de NAVO-norm. Het saldo onder maatregel D bestaat uit de van Buitenlandse Zaken (BZ) ontvangen eindejaarsmarge Homogene Groep Internationale Samenwerking (HGIS), de bijdrage vanuit Infrastructuur & Waterstaat (I&W) voor de inhuur van een patrouilleschip voor Intelligence Surveillance Recovery (ISR) taken Noordzee, de bijdrage vanuit Justitie & Veiligheid (J&V) voor de enveloppe nationale veiligheid uit het Hoofdlijnenakkoord (HLA) en de bijdrage voor Ukraine Comprehensive Assistance Package (UCAP). Het saldo onder maatregel E1 bestaat uit de bijdragen van Defensie aan Economische Zaken (EZ) voor de begrotingsreserve maatwerkgarantie, aan Binnenlandse Zaken (BZK) voor de civiele missiepool uit Budget Internationale Veiligheid (BIV) en aan Economische Zaken (EZ) voor het Security Fund. Deze middelen blijven toerekenbaar aan de NAVO-norm (E2). Het saldo onder maatregel F bestaat uit tegenboekingen in 2025 van mutaties die eind 2024 naar aanleiding van de veegbrief zijn gesteld voor artikel 4.